

Становище

От проф. д.ик.н. Велчо Стоянов върху дисертационния труд на докторанта Стоян Кирилов Танчев на тема: „Международен сравнителен анализ на прогресивното и пропорционалното подоходно облагане” за придобиване на ОНС „доктор по икономика” с научен ръководител проф. д-р Чавдар Николов.

Уважаеми членове на научното жури,

По понятни на всички присъстващи причини с интерес се запознах с дисертационния труд на докторанта Стоян Кирилов Танчев, който остави у мен много добри впечатления. Освен това не си спомням през последните десетилетия тази тема да е била предмет на дисертационен труд, поради което има в известна степен и смисъл пионерски характер и значение и основание да бъде публикуван / след определена допълнителна редакция, разбира се/.

Известно е, че данъците и данъчното облагане са изключително важен елемент на финансите въобще и на публичните финанси в частност. Освен това данъчната система и особено данъчната политика винаги е била силно обусловена от господстващата парадигма т.е. данъчното облагане винаги е било идеологизирано и политизирано. Една от проявите в това отношение през последните десетилетия е не само редуцирането на прогресивното облагане и промяната в съотношението между преките и косвените данъци, стремежът към минимална държава и минимално данъчно бреме, но и въвеждането на единното пропорционално подоходно облагане, наречено от журналистите „плосък данък”. Затова темата на дисертацията следва да се оцени като актуална и значима. Особено в настоящия момент на притесняваща ни /меко казано/ от 2007 - 2008 г. глобална финансово - икономическа криза. Именно тя отприщи критичната реторика спрямо господстващия и утвърждаващия се ултралиберален, дори пазарно – фундаменталистки капитализъм, към който изрази негативното си отношение дори и Давоския форум на световния елит. Известно е, че по миналата година той прие девизът – призив: „Нов век, нов капитализъм!”. Бедата е, че на този девиз – призив не само че не се обърна заслужаващото внимание, дори чрез т. нар. Трансатлантически търговски споразумения между ЕС, от една страна и Канада и САЩ, от друга, отново се възражда ултралиберализма, пред който Европа отстъпва под натиска на САЩ.

Дисертацията е с внушителен обем – 270 страници /казвам внушителен, доколкото обемът на дисертациите обикновено е около, дори към 200 страници/. Наред със задължителните атрибути увод, заключение и използвана литература, вкл. приложения, изложението е обособено в четири глави и съдържа над 200 цитата, което е също добър атестат. Положителна оценка заслужава и ползването на богата статистическа информация, обособена в 33 таблици и илюстрирана с 26 графики; в приложението са поместени и 17 допълнителни таблици. Наред с богатата информация следва да се посочи и активното използване на иконометричния подход за анализиране приложението и последиците от прилагането на прогресивното и пропорционалното облагане в международен план. Впечатляващ е и списъкът на ползваната литература – общо 148 източника.

В увода дисертантът традиционно и добре е обосновал своята цел, предмет и задачи на изследването, въз основа на което той е изградил и неговата структура, обособена в четири глави, а именно:

1. Историко – теоретични основи за оптимално облагане.
2. Теоретико – емперични аргументи за и против пропорционалното облагане.
3. Сравнителен анализ от приложението на пропорционално и прогресивно облагане върху макроикономическата среда.
4. Пропорционалното подоходно облагане и промените на макроикономическата среда в България.

Разбира се, отделните глави са обособени на логическа основа в отделни параграфи и подпараграфи. Смятам, че цялостната структура на дисертационния труд е логична, обоснована и издържана.

Както е известно по закон и по традиция в дисертационния труд първостепенно значение имат научните достойнства и приносните моменти. Те също са на лице. Приемам тези, които дисертантът е формулирал и обосновал и за да не Ви отегчавам няма да ги повтарям. Все пак бих искал да кажа, че за мен най-значимата и убедително защитената идея или теза в дисертационния труд е, че обявените предимства на пропорционалното облагане са необосновани в социално – икономическо отношение, а не се потвърждават и от практиката, която той е анализирал. Заслужава особено внимание и висока научна оценка и защитата на умереното прогресивно облагане. То се споделя и от милиардера Уорън Бъфет, който смята за неоправдано неговата секретарка и той да плащат еднакъв размер подоходен данък.

Може би в дисертационния труд е следвало да се отговори на още следните въпроси, но това дисертантът може да направи и сега:

1. След като у нас управляващите подготвиха обществото за въвеждането на семеен подоходен данък с умерени прогресивни размери /ставки/ защо изненадващо се въведе единен индивидуален пропорционален подоходен данък, дори без необлагаем минимум?

2. Защо този така наречен „плосък“ данък се прилага главно в бившите социалистически страни и в нито една от известните развити западни държави?
3. Безспорно е, в подкрепа и защита на прогресивното подоходно облагане стоят два основни фактора - икономическия /стимулиране на икономическата дейност/ и социалния /изискванията на социалната справедливост/. Кой от тях би следвало да поставим на първо място?

Освен поставените въпроси, бих искал да отправя към дисертанта и известни критични бележки и препоръки, които да ги има предвид в своята бъдеща работа, а именно:

Първо, теоретичната характеристика на данъка е направена много добре, но тя би следвало да включва, според мен, и трите класически подходи към облагането на доходите - шедулярно /аналитично/, глобално и смесено; те са елемент на историко – теоретичните характеристики на подоходното облагане.

Второ, струва ми се, че като научни работници не бива да пренебрегваме обстоятелството, че класиците са били твърде въздържани, дори негативно настроени към външното или чуждо финансиране, респ. чуждите инвеститори, които неолиберализма издигна в култ. Не случайно в литературата /западната/ след либерално – консервативната революция под политическото ръководство на Рейгън и Тачър се заговори за „меки форми на колониализъм”, а А. Тофлър още през 1996 година писа за настъпването на „нов, кадийан колониализъм”. Струва ми се, че има определена връзка и зависимост между „меките” или „кадийани” форми на неоколониализъм, от една страна и външни /чужди/ инвеститори, от друга страна. Нещо повече дори Джоузеф Стиглиц говори дори за „финансовото робство”. Разбира се, това е тема от по друг характер, но не бива да бъдем индеферентни към нея.

Разбира се, зададените въпроси и отправените критични бележки и препоръки в никаква степен не променят подчертано положителното ми отношение към дисертационния труд на Стоян Кирилов Танчев и изразявам своята пълна убеденост, че той напълно заслужава да му бъде присвоена образователно – научната степен „доктор по икономика”.

